

Ірина Петрик

*студентка магістратури юридичного факультету
Західноукраїнського національного університету*

Оксана Вівчар

*професорка кафедри кримінального права і процесу,
економічної безпеки та правоохоронної діяльності
Західноукраїнського національного університету,
академік Академії економічних наук України*

КОМПЛЕКСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМНОЇ ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ: МЕТОДОЛОГІЧНІ КОНТЕКСТИ

В сучасних умовах турбулентності економічних процесів, безпека підприємницьких структур – це основа збереження стійких конкурентних позицій, передумова ефективного функціонування та стабільного розвитку суб'єктів господарювання. Прагматика системи економічної безпеки підприємств вимагає вірно обраної методики забезпечення безпеки підприємницьких структур, зокрема до якої слід віднести збір та обробку аналітичної інформації про досвід та заходи зміцнення безпеки, аналіз, постійний моніторинг та прогнозування умов, загроз, небезпек та індикаторів фінансової безпеки, розробка та впровадження необхідних заходів щодо підтримки економічної безпеки на належному рівні.

Продовжуючи логіку нашого дослідження, слід звернути увагу на те, що системна оцінка економічної безпеки підприємств характеризується сукупністю умов та факторів, за яких забезпечуються захист економічних інтересів [2, 204]. Рівень економічної безпеки підприємств характеризується багатьма індикаторами. Оцінка стану економічної безпеки підприємств здійснюється через систему критеріїв та показників. Критерій економічної безпеки підприємств – це вимірник стану суб'єкта господарювання з точки зору відповідності фактично досягнутих показників його діяльності заздалегідь встановленим індикаторам, що відображають сутність економічної безпеки.

З практичної точки зору, на кожен індикатор необхідно сформулювати матрицю значень з підприємствами та значеннями індексів по роках. Наповнення матриці показниками є різним, оскільки не для усіх підприємств можна отримати певні значення індексів. При оцінці факторів економічної безпеки підприємств необхідно припустити яким чином певний фактор впливає на

економічну безпеку підприємств – приводить до її зростання чи призводить до зменшення захищеності підприємства. Для оцінки економічної безпеки підприємств пропонуємо застосовувати багатовимірну logit-модель, випадок бінарного вибору. Модель не враховує групові ефекти, тобто немає аналізу фіксованих ефектів.

Багатовимірна logit-модель для випадку бінарного вибору:

$$Y_{it}^* = \beta' \cdot x_{it} + \varepsilon_{it},$$

$$Y_{it} = \begin{cases} 0, & \text{якщо } Y_{it}^* \leq 0, \\ 1, & \text{якщо } Y_{it}^* > 0, \end{cases} \quad (1)$$

де Y_{it}^* – бінарна залежна змінна, що приймає значення 1, якщо в момент часу t на підприємстві є кризовий стан, і 0 в іншому випадку; x_{it} – пояснюючі змінні; ε_{it} – випадкова помилка, $t = 1, \dots, T_i$, а $i = 1 \dots n$.

Подамо у формулі (2) функцію логістичного розподілу ймовірностей.

$$F(\beta' x_{it}) = \Pr(Y_{it} = 1 | x_{it}, \beta) = \frac{e^{\beta' x_{it}}}{1 + e^{\beta' x_{it}}}, \quad (2)$$

Оцінка параметрів за методом максимальної достовірності формула (3):

$$\ln L = \sum_{t=1}^T \sum_{i=1}^n [Y_{it} \ln \{F(\beta' x_{it})\} + [1 - Y_{it}] \ln \{1 - F(\beta' x_{it})\}] \rightarrow \max \quad (3)$$

Трактування коефіцієнтів:

де “+” – зростає змінна => зростає ймовірність кризи; “-” – зростає змінна => знижується ймовірність кризи; – коефіцієнт показує вплив зміни екзогенної змінної на $\ln[Y_{it}/(1 - Y_{it})]$.

Для того, щоб уникнути перехресних ефектів, коли не як сама змінна впливає на ймовірність появи кризи: для першої групи регресій з вибірки виключаються всі спостереження після першого року криз; для другої групи регресій необхідно обирати вибірку за тим же принципом: виключати всі спостереження після першого року кризи і далі до неї додавати все спостереження після закінчення кризи, тобто використовувати всі дані за винятком кризових років після першого року кризи, відповідно результати наукових досліджень сформовано у вигляді лінійної форми моделі (рис. 1) [1, 155].

```

Conditional fixed-effects logistic regression   Number of obs   =   294
Group variable: IDCode                        Number of groups =   27

                                             Obs per group: min =   6
                                             avg =   10.9
                                             max =   14

Log likelihood = -62.693942                    LR chi2( 5)     =   31.58
                                             Prob > chi2     =   0.0000

```

Y2	Coef.	Std. Err.	z	P> z	[95% Conf. Interval]	
DIL1	-9.77678	5.781843	-1.69	0.091	-21.10899	1.555424
ICr10	-.1416409	.0484753	-2.92	0.003	-.2366507	-.0466311
IL7	.0065406	.0027356	2.39	0.017	.0011789	.0119023
IV1	-.7645714	.28408	-2.69	0.007	-1.321358	-.2077849
IV4	.0296845	.0110367	2.69	0.007	.0080531	.051316

Рис. 1. Результати лінійної форми моделі для нестационарних факторів підприємств [розраховано автором]

На основі системної оцінки економічної безпеки підприємств в контексті індексів та визначення параметрів економічної безпеки, необхідно також зазначити, що в доповнення до економічних методів, можна використовувати адміністративні і соціально-психологічні засоби зміцнення.

Не претендуючи на вичерпність системної оцінки економічної безпеки підприємств, слід зробити висновок, що необхідними умовами формування ефективної системи є: підвищення рівня захищеності підприємництва через посилення відповідальності держави (правової, судової, інституційної тощо) перед суб'єктами господарської діяльності; дієвість політики підтримки підприємницької діяльності; впровадження адаптивних систем управління безпекою; забезпечення внутрішньої збалансованості основних економічних параметрів регіональних підприємств; стратегічну орієнтацію на довгостроковий та раціональний розвиток.

Перелік використаних джерел

1. Вівчар О. І. Управління економічною безпекою підприємств: соціогуманітарні контексти: монографія. Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2018. 474 с.
2. Григорук П. М., Хрущ Н. А. Методологічні засади моделювання системи забезпечення фінансово-економічної безпеки в умовах невизначеності і багатомірності ринкового середовища. Науковий вісник Мукачівського державного університету. 2017. С. 204–198.